

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Cilt/ Volume 8, Sayı/ Issue 19 (Ağustos/ August 2019), s. 292-309.
DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut298>
ISSN: 2147-5490, Mainz-Almanya

Derleme/ Review Article

|| Geliş Tarihi: 25.07.2019
|| Kabul Tarihi: 11.08.2019

Dede Korkut Oğuznâmeleri Üzerine Yeni Araştırmalar

New Research On Dede Korkut Oğuzname

Kürşat EFE*

Yaklaşık iki asırdır Dede Korkut Oğuznâmeleri/Destanları üzerinde yerli ve yabancı Türkologlar çalışarak çeşitli eserler üretmektedir. Yeni bulunan *bir elyazması eser* bütün gözlerin yeniden Dede Korkut'a, Oğuznâmelere, Türk diline ve Türk dili çalışmalarına çevrilmesini sağladı. Bu yazıda bu çalışmalar hakkında kısa bilgiler verilecek, 2019 yılında (*Ağustos ayına kadar*) Dede Korkut Oğuznâmeleri/Destanları üzerine yapılan yeni araştırmalar, yayınlar ele alınıp tanıtılacaktır.

Dede Korkut hikâyeleri, destan döneminin hatıralarını saklayan, gerek içerik gerekse dil ve üslup mükemmeliyeti bakımından Türkçenin şaheserleri arasında yerini daima koruyan çok değerli bir eserler topluluğudur. Eserin özgün adı "**Kitâb-ı Dede Korkut alâ Taife-i Oğuzân**" (Oğuzların Diliyle Dede Korkut Kitabı)dir. Selçuklu Türkçesinin (Eski Anadolu/Oğuz Türkçesinin) başlangıç döneminin Doğu Anadolu ve Azerbaycan sahasının eseridir. On iki hikâyeden ve bir mukaddimeden (*giriş/ön söz/dua*) oluşan bu eserde, Türklerin bir yandan İslam öncesi hayatları anlatılırken diğer yandan Müslümanlığı kabul etmiş toplumun İslam'a ait unsurlara yaklaşımı aktarılır. Kahramanlık, yiğitlik, boylar arasındaki mücadeleler, aşk, aile birliği eserin temel temalarını oluşturmaktadır. Hikâyelerde Oğuzların savaşları, doğaüstü yaratıklarla yapılan mücadeleler, bunlara karşı yiğitler, sevgililerin hayatı gibi unsurlar

* Dr. Öğrt. Üyesi, Amasya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Amasya-Türkiye.
Elmek: kursat.efe@amasya.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1168-0710>

konu edinilmiştir. Bunlar Oğuzların yaşama biçimlerini, değer yargılarını, yeme içme kültürlerini, inançlarını, törelerini öğrenebildiğimiz birer kaynak durumundadır. Türk aile yapısı, aile bağları, ailenin kutsallığı eserde yer tutan diğer konulardır. Eser, eski Türk geleneklerinden de izler taşımaktadır. Yaşlı bir bilge olan Dede Korkut'un yaşayıp yaşamadığı ise bilinmemektedir. Bazı İslam kurallarını Oğuz topluluklarına anlatmaya çalışan bir ozandır. Onun ağzından İslamî ifadeler verilir. Dede Korkut; dünyayı, uzlaştırma ve Allah'ın emrine göre düzeltme duygusuyla seven biridir. Çevresindekilere kin ve nefretle değil; hoşgörü ve sevgiyle yaklaşan bir bilgedir.

Eser, on beşinci asırda yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçiren kişi ile anlatıcı aynı kişi değildir. Bu eseri yazıya geçiren kişi, muhtemelen sözlü anlatım geleneğini çok iyi bilen birisidir. Destan ya da hikâyeler, üçüncü kişinin ağzından, düz anlatımla söylenmekte ama yer yer gelişmemiş dörtlüklere yer verilmektedir. Dede Korkut hikâyeleri, bazı araştırmacılara göre farklı zamanlarda oluşan halk hikâyelerinin bir araya getirilmiş biçimi, bazılarına göre de bütünü kaybolmuş eski bir Türk destanının parçalarıdır. Kimliğini bilmediğimiz bir kişi tarafından yazıya geçirilen Dede Korkut hikâyelerinin iki el yazma kopyası bize kalmıştır. Bunlardan biri, Almanya'da **Dresden** kütüphanesinde kayıtlı olan nüshadır. Burada on iki hikâye vardır. Diğeri de **Vatikan** kütüphanesinde yer almaktadır. Burada da altı hikâyeye mevcuttur. Hikâyelerin başında da bir ön söz bulunmaktadır. Bu nüshalara bir yenisi daha eklendi: **Türkmen Sahra nüshası**¹.

Dede Korkut hikâyelerinin oluşumlarını daha önceki yüzyıllara bağlamak gerekir çünkü bu hikâyelerde anlatılan toplum yapısı -yukarıda da söylediğimiz gibi- hem İslam öncesi hem de İslam'ın kabul edildiği ve yayıldığı dönemlerin özelliklerini içermektedir. Bu da hikâyelerin kuşaktan kuşağa iletilirken değiştiğinin ve metinlere İslamî hayat tarzının yansımalarının kanıtıdır. Dede Korkut hikâyelerinin nazım olarak söylendiği, yazıya geçirilirken düz yazı biçimini aldığı da düşünülebilir. Eldeki yazmalarda nazım oranı daha azdır ayrıca düz yazı biçimlerinde de şiirsel bir anlatım büyük yer tutmaktadır. Bütün dünya edebiyatları içerisinde ilk sözlü ürünlerin hepsi şiir şeklindedir. Destanlar, ağıtlar, maniler, sevgi şiirleri gibi birçok tür gelişmiştir. Elbette hitabet (*nutuk/söylev*) gibi düz yazı ürünleri de vardır. Ama bunlar ancak yazının icadı ya da yayılmasıyla gelişmiş türlerdir. Bugünkü roman ve hikâye gibi türler eski edebiyatların hepsinde destan türüyle karşılanmaktaydı. Destanlar ise bugünkü romanların olduğu gibi en uzun anlatım türleriydi. Düz yazı yerine şiirin gelişmesinin sebebi; kafiye, redif ve ölçü gibi âhenk unsurlarıyla sözlerin hafızada daha kalıcı olması ve nesilden nesile daha kolay aktarılmasıdır. Zamanla yazının kullanım alanının genişlemesiyle şiir yanında çeşitli düz yazı türleri de oluşmuş ya da gelişmiştir. Aynı zamanda şiirle düz yazının karışık olarak yer aldığı metinler ortaya çıkmıştır. Özellikle geçiş dönemi eserlerinde bu durum çok açık bir şekilde görülmektedir. Bunlardan biri de *Dede Korkut hikâyeleridir*. Destandan halk hikâyeciliğine ilk geçiş ürünümüz de yine bu hikâyelerdir. Bu hikâyeler, "destan", "hikâye", "öykü" gibi isimlerle anılmaktadır. Halk hikâyeciliği geleneği, Anadolu'da 13. asır sonrasında ortaya çıkmış nazım - nesir karışık bir türdür. Oğuzlara has anlatım tarzıyla oluşan Dede Korkut ürünlerinde eski destanların -özellikle Oğuz Kağan destanının- anlatım özellikleri hissedilmekle beraber halk hikâyeciliğinin özellikleri de görülmektedir. Dede Korkut hikâyelerinin atlı göçebe Oğuzların yerleşik

¹ Yeni bulunan nüsha ve üzerinde yapılan çalışmalar hakkında aşağıda bilgi verilecektir.

hayata/medeniyete geçiş dönemi sırasında oluşması, yukarıdaki açıklamalarımıza destek olması bakımından önemlidir.

Dede Korkut hikâyelerinin kahramanları ve yaşanan hayat sahnelerinin betimlemeleri, karakterler arasında düzenli karşılıklı konuşmalar (söyleşmeler) bakımından bu eserin *dramatik eser senaryosunu* andıran özellikleri vardır. Oğuzların unutulmuş tarihini yansıtmaya, bir çeşit masal havasını da andırmaktadır. Eserin temaları, dinleyiciye ya da okura Oğuz'un kutsal ülkelerini aktarmaktadır. Oğuz boyunu korumak, düşman kavimlere karşı güçlü olarak onları caydırmak ve kendilerini daima korumak zorunda olmaları bu ülkelerini destekleyici konulardandır.

Dede Korkut hikâyeleri, Muharrem Ergin'in de belirttiği gibi "millî bir destan"dır. Yazarının bilinmemesi; Türk milletinin hayatını yansıtmaya, Türk kültürünün zenginliklerini sunmaya; coşkulu bir kahramanlık destanı olması; doğayla mücadelenin anlatılması; Oğuz Türklerinin önce Orta Asya'daki ilk yurtlarında, sonra batıda, Doğu Anadolu ve Azerbaycan bölgesinde yaşadıkları tarihi yansıtmaya bakımından "millî bir destan" özelliğini gösterir. Bu destanları hikâyeye olarak adlandırmamızın sebebi ise eserin bir geçiş dönemi ürünü olmasıdır.

Dede Korkut hikâyeleri, ilk kez Kilisli Muallim Rifat tarafından 1916'da yayımlanmıştır. Orhan Şaik Gökyay, Muharrem Ergin sonraki dönemin en önemli çalışmalarını yapmışlardır. Ahmet Bican Ercilasun, Semih Tezcan, Saadettin Özçelik, Selahattin Bekki gibi uzmanların çalışmalarına ek olarak çok sayıda makale yazılmış, bildiri sunulmuş, yakın zamanda da (2019) birçok yeni çalışma eklenmiştir. Özellikle yeni bir nüshanın bulunmasıyla kaydadeğer gelişmeler yaşanmıştır. Bu büyük destanî hikâyelerin 12 boy ile sınırlı kalmayacağını, yeni yeni yazmaların ortaya çıkabileceğini, bu alanın ünlü uzmanı olan Muharrem Ergin, daha 1958'de dile getirmiştir (Ergin I 2018:34).

Dresden Kütüphanesi nüshası ve Vatikan Kütüphanesi nüshası olmak üzere iki nüshası bulunan Dede Korkut Destanı'nın yakın zamanda Prof. Dr. Metin Ekici yeni bir nüshasının bulunduğunu açıklamış, böylece nüsha sayısı üçe çıkmıştır. Dede Korkut Destanı konusundaki gelişmelerin ardı arkası kesilmemiş, Türk dili için ümit veren çalışmalar ortaya çıkmıştır. Türkmensahralı bir Türkmen ve bir Türkolog olan Yusuf Azmun'un hazırladığı *Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması - Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası* adlı eser Kutlu Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Metin Ekici'nin hazırladığı *Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası - Soylamalar ve 13. Boy - Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderha'yı Öldürmesi* adlı çalışma da Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanmıştır. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünde doktora öğrencisi olan İranlı Nasır Şahguli, Veliyullah Yakubi ve Şahrüz Ak Atabay ile Dr. Sara Behzad'ın birlikte hazırladıkları *Dede Korkut Kitabı'nın Günbet Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım* adlı çalışma Modern Türklük Araştırmaları dergisinde yayımlanmıştır. Prof. Dr. Necati Demir de Dede Korkut Destanı'na ait **yedi yeni bölüm** bulduğunu duyurarak Temmuz 2019'da Ötüken Yayınevi'nden *Dede Korkut Destanı* adlı çalışmasını yayımlamıştır. Konu ile ilgili Metin Ekici'nin ve Ahmet Bican Ercilasun'un makaleleri yayımlanmış, Ercilasun da konu hakkında Yeniçağ gazetesinde açıklamalar yapmış, Dil Araştırmaları dergisindeki "*Dede Korkutun Yeni Nüshası Üzerine Konu - Bağlantılar - Yer - Zaman - Okuyuş*" makalesinde ise konuyu şu şekilde özetlemiştir: Konu, 25-27 Nisan 2019

tarihlerinde Bayburt Üniversitesinde düzenlenen “Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu”nda Metin Ekici tarafından sunulan bildiride ilk kez tanıtılan Dede Korkut’un yeni nüshasıdır. 27 Nisan 2019 tarihli *Karar gazetesinde* konu, “Dede Korkut’un 3. nüshası bulundu, kayıp 13. destan da ortaya çıktı” başlığıyla verilmiştir. Gazeteye konuşan Metin Ekici, (*Kazakistan’ın Mangışlak bölgesinde*) “Tanıştığımız dostlarımız Dede Korkut nüshalarının ellerinde olduğunu söylediler. 61 sayfalık bir dosya olarak bana verdiler. Bu dosyanın içerisinde 13. Dede Korkut anlatması olarak adlandırdığımız *Salurkazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi* de var. Geri kalan kısmı ise Dede Korkut’un soylamalarından ibaret.” dedi. Gazetede habere göre Ekici “*metnin 14- 16. yüzyıl arasında yazıya geçirildiğini tahmin ettiklerini*” de söyledi. Bayburt’taki bildiri sırasında Metin Ekici’nin ekrana yansıttığı bildiriye ve yazmaya ait bazı sayfalar birkaç gün içinde sosyal medyada yayıldı. İran’daki Yol Press gazetesinin bir haberinde de yeni nüshanın Karadağ’da bulunduğu açıklandı. 23 Mayıs 2019’da Abdurrahman Deveci, Cihangir Kızılözen ve beş kişiyle sosyal medyada bir açıklama yaparak 3. nüshanın orijinalinin, İran’ın Türkmensahra bölgesinde yaşayan Türkmen aydını Velimuhammet Hoca’nın elinde bulunduğunu belirtti. Açıklamada Velimuhammet Hoca’nın ve yazmaya ait üç sayfanın resmi de bulunmaktadır (Ercilasun, 2019:8).

- **Azmun, Yusuf (Haziran 2019).** *Dede Korkut’un Üçüncü Elyazması, Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası (Metin-Çeviri-Sözlük-Tıpkıbasım), İstanbul: Kutlu Yayınevi.*

Kitap kapağı Cafer Uluç, kapak resmi Şenol Soydan, düzeltmeler de Timur Kocaoğlu ve Osman Fikri Sertkaya tarafından yapılmıştır. Çalışma 8 ana bölümden ve 176 sayfadan oluşmaktadır. Gökbey Uluç’un genel yayın yönetmeni olduğu çalışma Haziran 2019’da Kutlu Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Timur Kocaoğlu ve Osman Fikri Sertkaya yanında Kurtuluş Öztopçu, Gülseren Tor, Tayyibe Uç eseri gözden geçirip esere katkılarda bulunmuşlardır.

Yusuf Azmun’un hayatının anlatıldığı “**Yusuf Azmun**” adlı *birinci bölümde* 1939 İran Gonbed-Kâvus doğumlu olduğu, liseyi İran ve ABD’de okuduğu, maddî sebeplerden dolayı geri döndüğü, İstanbul Üniversitesi TDE bölümünü okuduğu, burada Reşit Rahmeti Arat’ın öğrencisi olduğu, öğrenciyken makale yayımladığı, 1974’te Türkmen Dili Ses Bilgisi adlı çalışmayı yayımladığı, Ankara Üniversitesinde (DTCF) uzman olarak görev yaptığı, Türkiye, Kıbrıs ve Avrupa çalıştığı anlatılmıştır (5.s.).

“**Sunuş**” adlı *ikinci bölüm* (6-7.s.) Prof. Dr. Timur Kocaoğlu tarafından yazılmıştır. Burada ilk olarak Dresden nüshasının Henricus Orthobus Fleischer tarafından tanıldığı (1831), daha sonra Henrich Friedrich von Diez (1815) tarafından da geniş çevrelere duyurulduğu belirtilmiştir. Destanlar hakkında kısa bilgi verildikten sonra İran’da ortaya çıkan “Türkmen Sahra nüshası”nın iki yeni boy (hikâye) olduğu, Kazak kökenli Veli Muhammed Hoca’nın kütüphanesinde bulunan yazmanın Yusuf Azmun’a 2018’in sonlarında (*Aralık ayında*) pdf olarak gönderildiği, aynı zamanda pdfleri birkaç kişiye daha gönderince o kişilerin de başkalarına göndermesiyle yayıldığı, Azmun’un da taslağı da Mayıs 2019’da Timur Kocaoğlu’na gönderdiği açıklanmıştır.

Üçüncü bölüm Yusuf Azmun’un yazdığı “**Ön Söz**”dür (8-11s.). Elektrik Mühendisi Veli Muhammed Hoca’dan aldığı bu yazmanın Türkmen Sahra nüshasının

Merv'den İran'a geldiğini, bilgisayarda açamayınca Hoca'nın üç kişiye daha yolladığını, onların da hatalı olarak "Karadağ" ve "Türkistan Nüshası" olarak tanıttıklarını, bu yazmanın Nesta'lik yazıyla yazıldığını anlatmıştır. Genellikle 14 satır olduğunu, başlığı olmayan bölümlerin belli satır aralığıyla birbirinden ayrıldığını, açıklık olan sayfalarda ise satır sayısı 13 ve 12 olduğunu belirtmiştir.

Elyazmanın 37. sayfa sonuyla 38. sayfa arasında koyu yatık olarak yer alan kısmın [*Deli Dönmez'in Adının Kazan Han Olmasını Beyan Eder*] bir boy olduğunu iddia eder, Dede Korkut geleneğine uyulmadan soylamalar şeklinde yazıldığını söyler. 13. boy "Salur Kazan'ın Aras Suyu ile Kars Kalasını Alduğu Boy" (48. sayfa 6. satır sonu - 7. satır başı) 14. boy "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderha'yı Öldürdüğü Boy" (51. sayfanın sonu ile 52. Sayfanın 1. satırın başı arası). Dede Korkut 11. boyunda (Salur Kazan'ın Tutsak Olup Oğlu Uruz Çıkardığı Boy) esir düşen Salur Kazan'ın söylediği "Yedi başlı ejderhaya yetip vardım." şeklinde başlayan soylamanın dikkatini çektiğini ifade eden Azmun, Şecere-i Terâkime'de geçen 12 heceli Kazan Soylaması'nda "tinnin yılan (ejderha)"ın başının kesildiğinin anlatıldığı dörtlükten bahseder. Türkmen Sahra nüshasının çok sade, zengin ve ahenkli bir dilinin olduğunu, kendisine özgü ve karışık bir yazım düzeni ile oluşturulduğunu yazmıştır.

İstinsah hataları olan yazmada bazı sözler de birkaç şekilde yazılmıştır. Kullanılan fiillerden ve Azerbaycan Türkçesine ait fonetik özelliklerden dolayı metni aktaran kişinin Azerbaycanlı olduğu anlaşılır. Aktaran kişi istinsah ederken eski havasını vermeye çalışmış, Türkçeye aykırı bir yazım sistemi uydurmuştur. Sözcüklerin sonundaki /-n/ sesinin çoğunu *nun* ve *kef* ile yazmış (*gelen>geleñ, içün>içüñ...*), ğayn harfini de az kullanmış, onun yerine kâf tercih etmiştir. Farsçada kâf sesinin ğayn gibi telaffuz edilmesi hususu vardır. Dolayısıyla bütün bunlar metnin Orta Asya'da değil, İran'da istinsah edildiğini göstermektedir. Bu yazım şekillerinin çeviri yazıda sorun oluşturmasından dolayı yanlışları düzelttiğini belirten Azmun, sözlerin doğrusunu yazıp dipnotlarda da metinde yazılan şeklini eklemiştir. Yazmanın haşiyelerinde yazılan notları "Haşiyede" diye göstermiştir. Aşırı derecede gereksiz kullanılan sağır kefleri (/ñ/ sesini) kaldırmış, Dede Korkut diline uygun bir çeviri yazıyla sunmaya gayret etmiştir. Bu kitap, çeviri yazıyla orijinal metin Türkiye Türkçesine aktarımı da içermektedir. Metinde önceki Dede Korkut metinlerinde, Eski Türkçede, Eski Anadolu Türkçesinde ve Anadolu ağızlarında bulunan sözler yanında, çok sayıda anlaşılmayan sözler yanında günümüz Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesi söz varlığına ait sözler de mevcuttur. Bazı sözleri okumakta ve anlamlandırmakta zorlandığını söyleyen Azmun, Derleme Sözlüğü, Çağatay Sözlüğü, Eski Türkçeye ilgili sözlüklere bakarak bunları bulup eklediğini, bunların da Azerbaycan Diyalektoloji Lügati'nde yer almadığını belirtmiştir.

Bu kitap, Dede Korkut'un Türkmen Sahra nüshasının çeviri yazılı metni, Dede Korkut'un Türkmen Sahra nüshasının Türkiye Türkçesine aktarımı ve metin sözlüğü gibi üç ana bölümden oluşmaktadır. Eserin tıpkıbasımın yer aldığı bölüm de kitabın sonuna eklenmiştir. Sözlükteki madde başlarını seçerken söz varlığı açısından belirleyici özellikleri yansıtacak, arkaik öğeler, Türkçeye özgü sözler, Azerbaycan Türkçesinin söz varlığında da yer alan, Eski Anadolu Türkçesinde ve Anadolu ağızlarında geçen sözlere yer verilmiş, sözlerin metinde geçtiği sayfa ve satır numaraları belirtilmiştir. Metnin cümleleri bazen iç içe geçtiği için çeviri yazı bölümünde yalnız sayfa numaraları verilmiştir.

“Giriş” bölümünde (12-21.s.), yeni nüshanın 150 yıl önce Merv’den kaçanlar tarafından İran’a getirilme ihtimalinden, yazmada yazılış tarihi bulunmadığından, yazmanın sonunda sonradan belki İran’a geldikten sonra yazılmış hatıra yazıları olduğundan, haşiyede de çevirisinin verildiği Farsça şiirler olduğundan bahsedilir. Burada (1353) ve bir imzada (1344) yer alan tarihlerden ve Azerbaycan Türkçesinin özelliklerinden dolayı bu dilin İran’da saray dili olduğunu, yazmanın Safevilerin son dönemlerinde 17. yüzyılın sonlarında yazıldığını tahmin etmektedir. Yazma baştan eksik sayfa numaraları da bulunmaktadır ama raddesi vardır. Yazmanın başında yazılması gereken adı da yoktur. Ancak yazmanın 10. sayfasında sonradan kurşun kalemle yazılmış “Cild-i Düyyüm-i Kitâb-ı Türkmen El-Sânî 1347” (Türkmen Kitabının İkinci Cildi - İkinci 1347) şeklinde bir kayıt vardır. Sonradan yazılan bu adı bir Anadolu Türkmeni’nin uydurmuş olabileceğini belirten Azmun içerik ve dil hakkında açıklamalar eklemiştir.

Yazma, güzel bir Nasta’lik yazıyla kaleme alınmıştır. Haşiyeye yazılan notlarda Nasta’lik şikeste ile karıştırılmıştır. Her sayfada 14 satır vardır. Bölüm aralığı olan yerlerde 13 ve 12 satır vardır. Haşiyelerdeki notlarda bazı sözlerin anlamları veya bazı düşüncelerin yorumu ve düzeltmeleri yer almaktadır. Cümleler ve söz öbekleri küçük aralıklarla birbirinden ayrılmıştır. Bazen secili yazılan cümleler bulunmasına rağmen tam bir “nesr-i mürecca” olmadığını belirten Azmun, düzgün ritmiyle ve zengin söz varlığıyla bu yazmanın Dede Korkut’u andırıldığını ifade etmiştir.

Her bölümde birinci cümlenin sonundaki söz veya söz öbeği sonraki cümlelerde redif gibi tekrarlanmıştır (“içün/içün”, “gerek” ile bitenler...). Bu tür cümleler bittikten sonra Dede Korkut’un düşüncesi aktarılmaktadır. Sonra da başka kafiye ve redifle biten cümleler sıralanmaktadır. Bu tipteki cümleler birer konu için kullanılmıştır. Cümle tipi değişirken konular da değişmektedir. İkinci konu anlatılırken “gerek” redif olarak kullanılmış, onu izleyen bölümdeki cümleler iyelik yahut akuzatif ekiyle bitmiştir. 7. sayfada başlayıp 10. sayfada biten cümleler “... mi, ... yok” gibi tekrarlarla bitmektedir. Sözcük sonlarındaki /n/ seslerinin /ñ/ şeklinde yazılması gibi metnin kendisine özgü bir imlası vardır. Yazar bu tür (içün>içün ...) sözlerdeki /ñ/ sesini hatalı bulduğundan kaldırdığını söyler. Genetif ekinin “+ng” şeklinde olması ve ğayn ile yazılması gerekenler kaf ile yazılması bu da kitabın İran’da yazıldığını göstermektedir. İran Farsçasında /k/ yoktur. Derî, Tacik ve Osmanlı Farsçasında vardır. Yazara göre metnin imlası tutarsızdır, müstensih hataları vardır, bazı sözler de anlaşılmamaktadır.

Ablatif (+dAñ) ve partisip (-Añ) eklerinden bahseden yazar, Azerbaycan Türkçesini (Tebriz ağzını) akla getiren öğeler bulunduğunu açıklar: mastarların ince ünlüsü olan fiil köklerine +mağ ile gelmesi, min (bin), heresini (her birini), hamı (herkes) gibi sözlerin yaygınlığı, emir pekiştirme eki (-gilen) kullanımı, metatezlerin (körpi) olması, söz başı /y-/ sesinin düşmesi [üz (yüz), ıldırım (yıldırım)...], /k/>/h/ ses değişimlerinin mevcut olması (oğumaz, kalhub, toğunub...), söz sonundaki /-ç/ sesinin /-c/ ile kullanımı (ac, uc, güc, kılıc ...), ön seste /h/ türemesi [hörme(örme)], şimdiki zamanın gerindium eki /b/ ile yazılması (yemeyüb, verüb, sındırmayub...), “kesim (keseyim), gédim (gideyim)” şekillerinin olması... Bütün bunların yanında Eski Türkçe “-mAdIn” gerindiumu ekinin (yetişmedin) ve -UbAn/-UbAnın gerindium ekinin Dede Korkut’ta olduğu gibi -UbAnı şeklinde kullanılması (sünübeni, dönübeni...) gibi arkaik unsurlar da vardır. Yazmada Türkmencede çok sık kullanılan sözler vardır: ılgar

(hücum), doğru (doğmak), ırğa- (hareket etmek), tula (köpek), sayra- (ötmek) gibi... Arapça “ğanîm” sözü Türkmencede ve bu metinde “düşman” anlamında kullanılmış. Diğer yazmalarda olduğu gibi bu metinde de kullanılan “üç tuz on (yaş)” söz diziminin Türkmenlerin Gökleñ boyunda da kullanılan bir ifade olması dikkat çekici unsurlardır.

Ahenkli ve ritimli cümleleriyle Dede Korkut’un bir varyantı olan yazmada Arapça, Farsça sözcükler yer almıştır fakat Arapça, Farsça tamlamalar az sayıda yer almıştır. Diğer yazmalardaki birçok dize ve tekerleme bu yazmada da yer almaktadır. Başlıkları olmayan bölümler vardır. 12 boy burada yoktur. Baştan eksik olan bu nüshada serbest hece vezniyle 27 soylama ve 2 boylama yer almaktadır. Azmun, bunları rediflerine göre sıralamıştır (17.s.). Yazmanın ahengi ve şiirselliğiyle dikkati çeken hikmetli sözleri Oğuzların yaşam felsefesi ve sosyal yapısını yansıtmaktadır. Yazmadaki dikkatini çeken dizeleri ekleyen, bunlar hakkında açıklamalar yapan (18-20.s.). Azmun, bu çalışmanın dil çalışması Türk Dili ve Edebiyatı ile Çağdaş Türk Lehçeleri bölümlerinde okuyan öğrencilere faydalı olacağını söylemiştir. Çocukluğunda dinlediği boylarda ve Mâti Käsäyev tarafından 1950’de yayımlanan “Gorgut Ata” kitabından bahseden yazar, bu kitap üzerinde de ilerleyen dönemlerde çalışacağını ifade eder.

Diğer bölümler de sırasıyla şöyledir: “**Kaynakça**” (22-23.sayfalar), “**Transkripsiyon alfabeti**” (24. s), “**Metin** (Transkripsiyon) (25-66.s.), (Kitâb-ı Türkmen) “**Soylamalar**” (25-58.s.), “**Salur Kazan’ın Aras Suyı ile Kars Kal’asını Alduğu Boy**” (59-61.s.), “**Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejdehayı Öldürdüğü Boy**” (61-66), “**Kitâb-ı Türkmen’in Türkiye Türkçesine Aktarımı**” (67-88.s.), “**Kitâb-ı Türkmen’in İkinci Cildi**” (71.s.), “**13. Boylama**” (84-85.s.), “**14. Boylama**” (85-88.s.), “**Sözlükçe**” (89-103.s.), “**Tıpkıbasım - Dede Korkut’un 3. Elyazması Türkmen Sahra Nüshası**” (105-167.s.).

Kitabın sonuna iki yazı eklenmiştir. İlki Timur Kocaoğlu’na aittir, ikincisi de Cengiz Aytmatov’a aittir. “**Yusuf Azmun: Türkmen Sahra’dan Arizona’ya Bir Türk Bilim Bilgesi**” (169-174.s.), “**Kendini İngitere’de Keşfeden Türkmen Bilgesi**” (Oraz Yagmyr, Salawmaleýkmiş Ýusup Aga!), [Aşgabat, TMG I , 1999], (175-176.s.). *İlkinde*; Yusuf Azmun’un hayatı kısaca anlatılmış, öğrenciliğinden, öğrenciyken şiir ve hikâye yazdığından, çeviriler yaptığından, Reşit Rahmeti Arat’ın öğrencisi olduğundan, Türkmenlerle ilgili yazılar yazdığından bahsedilmiş, eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. Rahmet Muhy Ogly (Rahmedi)’nin Yusuf hakkındaki şiirini paylaşan Kocaoğlu, Azmun’un aldığı madalyalardan ve onun Türkçe ve bilim sevdasını dile getirmiştir. *İkincisinde* de Yusuf Azmun’un yaptığı hizmetlerden övgüyle bahseden Aytmatov, onunla nasıl tanıştığını, onun ilim sevdasından ve Mahdumkulu’nun şiirlerini açıklamasından nasıl etkilendiğini yazmıştır.

- **Metin Ekici (Haziran 2019). Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası-Soylamalar ve 13. Boy-Salur kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Ödürmesi, İstanbul : Ötüken Yayınevi.**

219 sayfadan ve 6 bölümden oluşan kitabın kapak tasarımını Ceyhun Durmaz, editörlüğünü Göktürk Ömer Çakır, kapak resmini de Mehmet Sağ yapmıştır. Kitabı hazırlayan Prof. Dr. Metin Ekici, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsünde Türk Halk bilimi, Halk bilimi Teorileri ve Türk Destanları konularında araştırmalarını sürdürmektedir.

“Ön Söz” (9-14.s.), “Giriş” (15-25.s.), “Orijinal Metin (Tıpkıbasım) Transkripsiyon” (27-151.s.), “Türkiye Türkçesine Aktarma” (153-204.s.), “Sözlük” (205-212.s.) ve “Dizin” (213-219.s.) bölümlerinden oluşan kitapta *tıpkıbasım* sol kısımda, transkripsiyonlu kısım da sağ tarafta tekli numaralı sayfalarda verilmiştir. Bölümlerin baş (ilk) sayfaları turuncu renkli sayfalar hâlinde yer almıştır. Metinde kullanılan transkripsiyon işaretleri 29. sayfada, kaynaklar da 25. sayfada gösterilmiştir.

“Ön Söz”, ‘*Alp ozanlar erdemidir, mert yiğidi mert yiğide tarif etmek.*’ sözüyle başlar. Destancılık geleneğinden bahsedilir, sözlü gelenekteki eserlerin bir kısmının müstensih veya yazıcı adı verilen kişiler tarafından yazıya geçirildiği, bu tür eserlere elyazması eserler denildiği, bunların bazılarının kaybolduğu, bazılarının da bir şekilde saklanarak günümüze kadar varlığını koruduğu, Dede Korkut destanlarının da sadece birkaç metnin günümüze ulaştığı, bunların da çok üzücü şekilde Dresden (Almanya) ve Vatikan kütüphanelerinde bulunduğu dile getirilmiştir. Ekici, 2019 Mart ayında Kazakistan Mangışlak Eyaleti Akdağ şehrinde yeni bir nüshanın bulunduğunu haber aldığını, kongreye katılan Mohammed Ghoghhi ve Muhammed Veli Hoca ile tanıştığını, onun Arap harfli Dede Korkut metnin fotokopisinin gösterdiğini, bununla ilgilenip ilgilenmeyeceğini sorduğunu, Türkiye’ye döndüğünde de kendisine e-posta olarak önce jpg sonra pdf şeklinde dosya gönderildiğini, bu dosyaları da Özbekistan dönüşünde inceleme fırsatı bulduğunu açıklayan Ekici, uzun bir süre okurken bazı ifadelerden emin olamadığını, daha sonra Dr. Gürol Pehlivan ile konuyu paylaştığını ve eser üzerinde birlikte inceleme yaptıklarını, Bayburt’ ta “Dünya Mirası Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu”nda bildirisini değiştirip bu nüshayı duyurmak için yeni bir bildiri yazdığını ve ilk oturumda bu nüsha ile ilgili fotoğraf ve bilgileri sunduğunu belirtmiştir. Nüshayı veren kişinin adının açıklanmasına izin vermediği için o dönemde adını açıklamadığını söyleyen Ekici, “*Türkistan Nüshası*” olarak adlandırdığı bu yazmanın 3. nüsha olduğunu, aynı zamanda 13. Dede Korkut boyu olduğunu kabul ettiğini ifade etmiştir. Nüshada boy sayısı Ekici’ye göre bir adettir. Yazılı ve görsel basında haber yapılmış, sosyal medyada çeşitli dedikodular yapılmıştır. Haberlerden memnun olduğunu ama dedikodulara cevap vermediğini söyleyen Ekici, UNESCO Genel Merkezinde çalışmayla ilgili sorular soran birisin sonradan hatalı davrandığını da eklemiştir. Dede Korkut geleneğinin sözlü ve yazılı yaratıcılığıyla bütün Türk dünyasını sarıp sarmalayan bir kültür ve medeniyet yaratma geleneğinin adı olduğunu belirten yazar, UNESCO tarafından bir kültürel miras olarak kabul edilen Dede Korkut Ata Geleneği’nin özel bir araştırma alanı olduğunu açıklamıştır.

“Dede Korkut Kitabı’nın Nüshaları” (17.s.) başlığından sonra “Dresden Nüshası” (17-18.s.) ve “Vatikan Nüshası” (19.s.) hakkında Muharrem Ergin’den özetleyerek açıklamalar eklemiştir. Ardından “Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası” (19.s.) ile ilgili açıklamalara yer vermiş, bunun da ilk kez duyurulduğunu ve bu kitapla ilk olarak yayımlandığını belirtmiştir.

“Türkistan/Türkmen Sahra Nüshasının Genel Özellikleri” (20-21.s.) başlığında eserin pdf şeklinde olmasından dolayı kitap ve kâğıt özelliklerinden bahsedilmediği söylenmiş, yazma hakkında bilgiler buradan hareketle verilmiştir. Sayfaları numaralanmamış yazma 31 varaktan oluşmaktadır. Yazma eserlerin usulü tâkip edilmiş, yazıcı tarafından tâkip eden sayfanın ilk kelimesi önceki sayfanın alt kısmındaki boşluğa yazılarak gösterilmiştir. Her sayfa yıldızla çerçevelenmiş ana metin bu çerçeve içine yazılmıştır. Metin Nesta’lik yazı karakteriyle yazılmıştır. Metnin kenar boşluklarına yazıcı tarafından anlamının bilinmeyeceğini düşündüğü

kelimelerin açıklaması üstleri kırmızıyla çizilerek yazılmıştır. Metin içindeyse bir yerde rakam kullanılmıştır. Bunlar da bu yayında bunları dipnot yöntemiyle verilmiştir. Her sayfada 14 satırlık yazı bulunmaktadır. Yazıda gerekli olmadıkça hareke kullanılmamıştır. Sadece özel isim veya yanlış okuma ihtimali olduğu düşünülen bazı kelimelerde hareke kullanılmıştır. Yazıda durakları gösteren bir işarete yer verilmemiştir. Satır arasındaki boşluklar eşit olmakla birlikte bir soylama bitip yenisine başlanırken arada biraz daha fazla boşluk bırakılmıştır. Yazıda hiçbir soylamaya veya sonda yer alan anlatmaya başlık konulmamıştır. Bunun da sözlü geleneğin yansıması olduğu belirtilmiştir. Müstensih bazı kelimeleri farklı şekillerde yazmıştır (*eyle demde/eyle günde, boynı yoğun/boynı yoğun...*). 23 adet soylama vardır. 48. sayfanın 7. satırında “*Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi*” şeklinde adlandırılan anlatma yer almakta ve 61. sayfada bitmektedir. Metnin sonunda “*Hacilu’ya Allah rahmet eylesin...*” şeklinde yer alan dua metnin “*Hacilu/Hacılı*” diye birine sunulduğunu belirtilmiştir. 61. sayfada farklı bir yazı karakterinde farklı bir mürekkeple Farsça üç beyit yer almıştır. Kitaba sahip olan birinin sonradan yazdığı notlardır. Yine bu son sayfanın kenarlarına kurşun kalemle yazılmış Farsça iki beyit daha eklenmiştir (1353-1944).

“**Türkistan/Türkmen Sahra Nüshasının Yazarı, Dili ve Tarihi**” (21.s.) başlığında, alanı olmadığından dil özellikleri hakkında bilgi vermenin doğru olmadığını belirten yazar, yazıya geçirenin hakkında bir bilgi olmadığını, yazmanın günümüz Türkçesine yakın bir dili olduğunu Oğuz Türkçesi grubuna ait olan metin olduğunu, Kıpçak grubuna ait kelime ve ekler de barındırdığını, Türkmen Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesi özelliklerini yazıya geçiren ile metni oluşturan kişinin farklılıkları olabileceğini açıklamıştır. Metnin yazıya geçirilme tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmadığını belirten Ekici, Ahmet Bican Ercilasun’un bu nüshanın 17-18. yüzyıllar arasında yazıya geçirilmiş olabileceğini fikrinden bahsetmiştir.

“**Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası İçerik Özellikleri**” (22.s.) başlığında yazmanın içeriği açıklanmıştır. Çoğunlukla soylama adı verilen metinlerden oluşan yazmada en çok dikkat çeken özellik doğal hayattır. İsim ve sıfat tamlamalarıyla yansıtılan coğrafya betimlemesi çok dikkat çekmektedir. Bitki ve hayvan adları geniş bir gözlem ve tanımla ele alınmıştır. Silah ayrıntılı bir biçimde tanıtılmıştır. Mangışlak, Kafkasya, Rumeli ve Mısır’a kadar uzanan coğrafya tanıtılmıştır. İslamî terimler, kişi adları, evliya ve enbiya ad ve kavramları, diğer peygamber adları geçmektedir. Bayındır Han, Kazan Bey, Kara Göre, Kara Budak, Han Afşar, Yegenek ve Bügdüz Emen adlı Oğuz beyleri yazmadaki önemli kişi adlarıdır. Çadır, otağ, ev, bark gibi yerleşiklikle ilgili kelimelerden daha çok göçebelikle ilgili betimlemeler yer almaktadır. İyi ve güzel insan tipi cesaret, yiğitlik, özgürlük, dostluk, düşmanlık, akıllı olma, erdemlilik, saygı, sevgi, kardeşlik, arkadaşlık, evlat gibi toplumsal ve ahlakî değerler ele alınmıştır. Aras Nehri çevresi ve Kars yöresinin fethinin anlatıldığı boy ejderhayla yapılacak mücadeleye hazırlıktır. Oğuz beylerinin savaşma sebepleri, ordu ve devlet düzenleri, beylerin unvanları ve fetihleri, doğüstü bir güç ile savaşma ele alınmıştır. Ejderhanın Pertev Naili Boratav’a göre “evren”i simgelediğini belirten Ekici, yedi başlı ejderhanın da yedi başlı evren/yedi kıta dünyayı temsil edebileceğine dikkat çekmiştir. Asıl anlatılanın ise “kut sahibi insan” olarak yaşamının önemi olduğunu söyleyen Ekici, kut sahibi kişiyi milletini bilen, ailesine toplumuna sahip çıkan, dostunu düşmanını seçen, zorluklarla mücadeleden kaçmayan, doğaya ve her canlıya saygılı olan kişi şeklinde tanımlamıştır.

“**Orijinal Metin (Tıpkıbasım) Transkripsiyon**” (27-151.s.). 29. sayfada metinde kullanılan transkripsiyon işaretleri yer almıştır. Orijinal metnin tıpkıbasımıyla transkripsiyonlu metin birbirine eşlenerek karşılıklı sayfalar hâlinde verilmiştir. Türkiye Türkçesine aktarılmış metin satır sayısına bakılmadan anlam esasına göre dizilmiştir. Aktarma metinde satırlar bazen kısa bazen uzun olmuştur. Okuyucunun orijinal ve transkripsiyonlu metni tâkip etme isteği düşünülerek her sayfanın orijinal metindeki sayfa numaraları [1b,1a] şeklinde gösterilmiştir. Kırmızı mürekkeple elyazmasında yer alan ifadeler kırmızı ile çevrilererek yazılmıştır.

“**Türkiye Türkçesine Aktarma**” (153-204.s.) bölümünde Türkiye Türkçesine aktarılan soylamalar bölüm bölüm verilmiş, her soylama sayfa başında başlamıştır. Soylamalar, okurun bunları birbirinden ayırması için orijinal metindeki sırası dikkate alınarak (Soylama 1) biçiminde numaralandırılmıştır. “**Sözlük**” (205-212.s.) ve “**Dizin**” (213-219.s.) de sırasıyla gelen diğer bölümlerdir.

- **Shahgoli, Nasser Khaze - Yaghoobi, Valiollah - Aghatabai, Shahrouz - Behzad Sara (Haziran 2019). “Dede Korkut Kitabı’nın Günbet Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Cilt 16, Sayı 2, ss. 147-379.**

3 Mayıs 2019’da alınan, 4 Haziran 2019’da yayına kabul edilen 233 sayfalık yazının e-yayın tarihi: 30 Haziran 2019’dur. Dede Korkut Kitabı’nın Günbet yazması 16. yüzyılın ikinci yarısında Safevî hâkimiyetindeki İran/Azerbaycan’da yazıya geçirildiğini iddia eden yazarlar, *Dede Korkut Kitabı’nın İran’da bulunan Günbet yazmasının incelemesi, yazı çevrimli ve diplomatik metni, dil bilgisel dizini ve tıpkıbasımını* içeren bu yayımı bilim dünyasının dikkatine sunmuşlardır. “**Giriş**” (150-199.s.), **Metin** (199-227), “**Dizin**” (228-293.s.), “**Diplomatik Metin**” (294-309), “**Tıpkıbasım**” (310-374), “**Kısaltmalar**” (375), “**Kaynakça**” (375-378) bölümlerinden oluşmaktadır. (Metin bölümünde, bölümler I-XXV’e dek Romen rakamlarla [ ] içinde gösterilmiştir.)

“**Ön söz yerine**” kısmında (149-150.s.) Günbet yazmasının, Dede Korkut hikâyelerinin İran/Azerbaycan’da 16. yy.ın ikinci yarısında yazıya geçirilip 18. yy. ikinci yarısında çekimlenmiş ve okunmuş varyant nüshalarından biri ve Eski Oğuz Türkçesinin son döneminden yeni Türk lehçelerine geçiş sürecini temsil ederek Türkçenin tarihsel lehçe bilimine katkı sunacak değerde bir metin olduğu dile getirilmiştir. Bu nüshayı ilim dünyasına ilk tanıtanların kendileri olduğunu iddia etmektedirler (149.s.). Veli Muhammet Hoca, eserin kaliteli bir suretini kendileriyle paylaşarak, Prof. Dr. F. Sema Barutçu Özönder de (*bu yazının bir makale hacmini aşmış olduğu hâlde açık erişimli Modern Türklük Araştırmaları Dergisi’nde yayımlanmasına*) vesile olarak çalışmanın ortaya çıkmasını sağlamışlardır.

“**Giriş**” kısmında yazmanın genel özelliklerini, eserin yazılma ve çekimlenme süreçlerini, Dede Korkut ve Oğuz Destanları geleneği içindeki yerini ve Dede Korkut Kitabındaki sorunlara sunduğu katkıları tespit etmiş ve irdelemişlerdir. Çalışmanın dil incelemesi bölümünde yazım, ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz varlığı özellikleri ele alınmıştır. Dizinde önemli kelimelerin tamamına anlamlandırılarak yer vermişlerdir. “**Eser**” alt başlığında, bu yazmanın farklı bilgiler içeren yeni bir yazma ve Oğuz Destanı’nın başka bir parçası olduğunu belirten yazarlar (150.s.), “**Yazmanın bulunuşu ve incelenmesi**” (150-151.s.). alt başlığında bu yazmayı, İran’ın Türkmen Sahra bölgesinde yaşayan yazma koleksiyoneri Veli Muhammet Hoca keşfettiğini

belirtmişler, Hoca'nın bu yazmanın bulunuş hikâyesini anlattığını bu bölüme eklemişlerdir (150.s.). 12 Aralık 2018 Çarşamba günü Tahran'da S. Rabiî Bey'i ziyaret eden Hoca, kapıdan içeri giren ve Kaçar hanedanı soyundan geldiğini söyleyen birinden yazmayı uygun bir meblağa satın alarak eseri pdf biçiminde Şahrüz Ak Atabay'a gönderdiğini anlatmıştır. Atabay da eşine, arkadaşlarına ve hocaları F. Sema Barutcu Özönder'e danışıklarını, çok sevindiğini ve çalışma grubu oluşturduklarını söylemiştir (151.s.). Ayrıca yazmanın metninin hazırlanması ve yayınlanması ile ilgili bütün hakları bu makale yazarlarına devrettiğine dair tarihli ve imzalı belge kişisel arşivlerinde olduğunu da eklemişlerdir (151.s.). **"Yazmanın sahibi"** Veli Muhammet Hoca (152.s.) tanıtılmıştır. **"Yazmanın özellikleri"** (153.s.) bölümünde de yazmanın özellikleri ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. 31 yapraktan yazmanın bütün sayfaları düzenli şekilde 14 satırdan oluşur. Nestalik hattı ile kaleme alınan yazmanın han kitaplığı için hazırlanmış olduğunu iddia ederler. Metni çevreleyen tezhipli çerçeve de bunu kanıtlar niteliktedir. **"Eserin Adı"** (154.s.) bölümünde yazmanın baştan eksik olması ve kitabın içinde veya sonunda da eserin adına dair bir bilgi bulunmaması sebebiyle kitabın tam adı belirlenemediği, lakin *Dede Korkut Kitabı* olduğu ise kesin bir bilgi olduğu, bazı yerlerde geçen "Kitâb-i Türkmen lişânı" adı en uygun ifade olduğu, bu yazmayı, saklandığı şehrin adı ile *"Dede Korkut Kitabı'nın Günbet Yazması"* olarak adlandırmayı uygun bulduklarını dile getirmişlerdir. **"Elyazması Hakkında ve Eserin Yazılma ve Çekimlenme Süreçleri"** (155.s.) bölümünde yazmanın ilk sayfalarının, keleme kaydının ve eserin hangi ozan/yazar tarafından, ne zaman ve nerede yazıya geçirildiği hakkında doğrudan bir bilgi olmadığı fakat eserde olayların gerçekleştiği yerlerin Azerbaycan ve İran Türk coğrafyası olduğu açıklanmıştır (Safevîlerin yaşadığı dönem ve mekânlar). **"Çekimleniş"** bölümünde haşiyeye notlarının önemli kanıtlar sunduğunu belirten yazarlar, tüm özelliklere dayanarak Günbet yazmasının İran sahasında, Safevî döneminin sonlarında yazılmış olan bir arketipten (asıl yazma) Kaçar döneminin başlarında (yani 18. yüzyılda) çekimlenmiş olduğu söylemektedir (157.s.). **"Günbet Yazmasının Öteki Yazmalarla İlişkisi, Oğuz Destanları İçindeki Yeri"** bölümünde Oğuznâme ya da Oğuz Destanları geleneği ile ilgili bir metin olduğu ve konu, deyim ve parça ortaklığı olduğu belirtilmiştir (159.s.). Günbet yazmasının Oğuz destanları geleneği ile Oğuz destanlarına dayandığı ifade edilen diğer destanların, Yazıcı-zâde'nin Tarih-i Âl-i Selçuk adlı eserinden Abu'l-Gâzi Bahadır Han'ın Şecere-yi Terâkime adlı eserindeki parçalara kadar birçok örnekle ilişkileri açıklanmıştır. Günbet yazmasının Dresden ve Vatikan yazmaları ile yakından ilişkili olsa da oluşumunda diğer yazmaların kaynaklarından farklı sözlü/yazılı kaynakların olduğu; biçim bilgisi özellikleri ile birlikte daha çok sayıda Moğolca ögeler bulunan yazmanın özellikle ikinci katmanının Oğuz Türkçesinin Azerbaycan ve İran alanına yaklaştığı; Doğu Türkçesi yazım geleneğine yaklaşırsa da belli yazımlarda da Anadolu sahasındaki yazımların kullanıldığından karışıklık söz konusu olduğu düşünülmektedir. **"Günbet yazmasının DKK Sorunlarının Çözümüne Katkıları"** bölümünde öteki yazmalarda bulunan sorunların çözümüne yarayacak nitelikte olduğu belirtilmiştir. Örneklerde Günbet yazmasının mevcut sorunların çözümü ve yeni değerlendirmelerin yapılmasına sağlayabileceğine dair birkaç örnek verilmiştir (161.s.). **"İçerik"** (165.s.) bölümünde yazma ile ilgili bilgiler verilmiştir: Yazma toplam 61 (1a-31a) sayfadır. Eserin 1a-26b arasında çeşitli uzunluklarda soylar yer almıştır. 26b'den 31.a'ya kadar olan kısımda ise metnin içerdiği tek boy olan başlıksız, *"Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy"* olarak adlandırdıkları boy yazılmıştır. Yazmada 24 soy vardır. Böylece, ana metin toplam 25 bölümden oluşmaktadır. Eserin asıl konusu olan

“alplık/yiğitlik ülküsü”dür, bunun yanında dinî-tasavvufî kavramlar da ele alınmıştır. Soyların ve boyun anlatı yapısı doğadaki mükemmel varlıkların üstün özellikleri ile yiğitlerin vasıfları arasındaki koşutluklar soru-cevap biçiminde ve sık tekrarlarla sunulmuştur. Eğitici-öğretici bir retoriğe sahip eserde bilgece sözlerle sonlandırılırken bazıları da onun hayır duaları ile bitirilir. “**Dil**” (165-196.s.) bölümünde yazım ve ses bilgisi özellikleri, yazım özellikleri, ünsüzlerin yazımı, ünlülerin yazımı, alıntı sözcükler, ses özellikleri, ünlü uyumu, ünsüzler, ünsüz uyumu, ünsüzlerde ses olayları, biçim bilgisi özellikleri, söz varlığı özellikleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. *Eserin dilinin*, Eski Oğuz Türkçesinin son dönemlerinin dil özellikleri ile başta Tebriz ve Erdebil bölgesi Türk ağızları olmakla Erken Modern Türkçeye geçiş aşamasında olan özellikleri bir arada veren bir özelliğe sahip olduğunu öne sürmüşlerdir. Metinde bulunan azımsanmayacak derecedeki Doğu Türkçesine özgü yazım, biçim ve söz bilgisel özelliklerin de üçüncü bir dil katmanı olarak metinde görüldüğünü belirtmişlerdir. Bu katmanın Azerbaycan ve İran Türk ağızlarına özgü dillik özellikler ile birlikte, bu yazmayı Dresden ve Vatikan yazmalarından farklı kıldığını dile getiren yazarlar, Dede Korkut’un Günbet Yazmasının yazım özelliklerine bakılırsa Türkistan ve İran sahasında yaygın olan *Doğu Türkçesi imlasının başlıca özellikleri* dikkat çekmişlerdir. Ünlülerin harflerle gösterilmesi ve harekelerin çok seyrek kullanılması, Geniz n sesinin üç noktalı *sağır kef* yerine *nun+kef* harf bileşiğiyle gösterilmesi ve Türkçe kökenli sözcüklerde sad ve tı harflerinin (birkaç istisna hariç) kullanılmaması gibi özelliklere dikkat çekilmiştir. Farsça ve Arapça alıntı sözcüklerin tamamının asıl dildeki imlasını koruyan metinde sekiz ünlünün yanı sıra kapalı e /è/ ünlüsünün örneklerinin de bulunduğu açıklanmıştır. Eserin dilinde kalınlık-incelik uyumuna güçlü bir şekilde uyulmakta ise de bazı örneklerde ek-kök arasında baş gösteren uyumsuzlukları tespit edilmiş, düzlük-yuvarlaklık uyumunun bulunduğu ancak uyum dışı örnekler rastlanabildiği belirtilmiş, ek-kök arasında ünsüz uyumunun olmadığı da ifade edilmiştir. Biçim bilgisi özelliklerinde yapım ekleri, isim ve fiil çekim ekleri, yeterlilik fiili, bitmemiş fiiller (isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil) ve zamirler konuları ele alınmış, örneklerle gösterilmiştir. “**Söz varlığı özellikleri**” (195-196.s.)nde eserin söz varlığının büyük ölçüde Türkçe kökenli ve ana metnin dilinin ağırlıklı olarak temiz Türkçe olduğuna dikkat çekilmiştir. Kalıplaşmış birkaç ifade dışında Türkçe tamlamalar ve başka söz gruplarında yer almıştır. İkillemelerin yanında aliterasyonların kullanımı dikkat çekerek Tarama ve Derleme sözlüklerinde izlerine rastlanabilen katmana ait söz varlığının, bu yazmayı diğerlerine yaklaştırdığını belirtmişlerdir. Bu katmanın kökeni eserin dayandığı sözlü ya da yazılı Eski Oğuz Türkçesindeki kaynak ya da kaynaklar (yalabı-, balğu-, dalbı-, evren, kıyıtı vb.) olduğunu; *ikinci katmanın* ise Safevî döneminde Azerbaycan ve İran sahasında konuşulan Türkçe (16. yy. ikinci yarısı) olduğunu, bunun da bugünkü Azerbaycan Türkçesinde ve İran’daki Türk ağızlarında bunun izleri görüldüğünü; *üçüncü katmanın* da Doğu Türkçesi özelliklerini gösterdiğini; bunların da bugün Azerbaycan/İran sahası Türk ağızlarında kullanılmayan Doğu Türkçesine özgü sözcük ve biçimler ileri olduğunu sürmüşlerdir. Eserin söz varlığının tüm özellikleriyle ele alınmasını ise kitap biçimindeki yayına bıraktıklarını söyleyerek daha ayrıntılı bir inceleme yapacaklarını belirtmişlerdir (196.s.).

“**Çalışmanın Yöntem ve İlkeleri**”nde öteki yazmalarla karşılaştırılmalar yaparak ve metnin kendi bütünlüğünü göz önünde tutarak kaynaksız bir çözümleme ya da yoruma yol verilmemesine özen gösterdiklerini, aynı zamanda tarihsel ve çağdaş Türk dili ve kültür bütüncesine başvurduklarını belirten yazarlar, kullandıkları

işaretlerin ve dipnotların açıklamalarını eklediklerini açıklamışlardır (196-197.s.). “**Harf çevrim ve yazı çevrim imleri**” 198. sayfada, “**Çeşitli İmler**” 199. sayfada, “**Metin**” 199-225. sayfalarda, “**Sayfa Kenarlarındaki Metin Dışı Yazılar**” 226 - 227. sayfalarda verilmiş; “**Dizinler**” bölümünde de öncelikle metnin içerdiği tüm söz bilgisel yapılar tespit edilip sunulmuştur (227-289.s.). “**Özel adlar dizini**”nde de Türk boy adları ve başka etnonimler, kişi adları, dinî adlar, eller, dağ adları sıralanmıştır (289-293.s.). Ardından sırasıyla “**Diplomatik Metin**” (294-309.s.), “**Tıpkıbasım**” (310-376.s.), “**Kısaltmalar**” (375.s.), “**Kaynaklar**” (375.s.) bölümleri sunulmuştur.

➤ **Demir, Necati (Temmuz 2019). Dede Korkut Destanı, İstanbul: Ötüken Yayınları.**

Kitap kapağındaki açıklama:“Dede Korkut Destanı isimli bu çalışma, pek çok yeni bilgi içermektedir. Köktürk Yazıtları’ndan önce yazılan Ulu Han Ata Bitiği, Berlin Kraliyet Kütüphanesi’nde bulunan Kitab-ı Oğuznâme-i Türkî, Reşideddin Oğuznâmesi, Cem Sultan’a sunulmak üzere Bayatî tarafından yazılmış Câm-ı Cem-Âyin adlı eserde yer alan Dede Korkut’la ilgili bölümler ve Oğuznâme’nin Kazan nüshasında yer alan Dede Korkut’la ilgili üç bölüm ilk kez bu çalışmada bir araya getirilmiştir. Ayrıca tek yazma nüshası Topkapı Sarayı’nda bulunan Dede Korkut Kitabı’nın bir nüshası kabul edebileceğimiz bölüm ile Dresden ve Vatikan nüshalarındaki boylara da bu çalışmada yer verilmiştir. Bilim dünyasının yeni tanıdığı Türkistan/Türkmen Sahra nüshasında yer alan “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” başlıklı bölüm, Yazıcıoğlu Ali ve Ali Şir Nevayî’nin Dede Korkut ile ilgili verdiği bilgiler, Dede Korkut Destanı’nın Kazakistan ve Türkmen varyantlarının bir bölümü yine bu çalışmaya dahil edilmiştir. Bütün bunlara ek olarak, Prof. Dr. Necati Demir’in Dede Korkut’la ilgili derlediği efsane ve hikâyeler de, Dede Korkut’un bin yıllık serüveni daha iyi idrak edilebilsin diye çalışmaya eklenmiştir. Haliyle bu çalışma, şimdiye kadar Dede Korkut’la ilgili tespit edilmiş hemen hemen bütün metinleri ihtiva etmesi bakımından da önemlidir. Oğuz Türklüğünün en önemli destanlarından birisi olan Dede Korkut Destanı, Türklüğün derin hafızasının ortak kültür değerlerindedir. Dede Korkut ya da Korkut Ata’nın anlattığı Oğuznâmeler, söylediği özlü sözler ve atasözleri, hakkında söylenen manzumelerin hepsi, işte bu Türklüğün derin hafızasının ürünüdür.”

Eser, ‘Açıklama ve Bilgi Notları’, ‘Sözlükçe’, ‘Kaynakça’, ‘Dizin’ dışında 4 ana bölümden oluşmaktadır. 388 sayfadan ibaret olan esere 37 sayfalık “Ekler” bölümü de eklenince eser toplamda 425 sayfaya ulaşmaktadır. Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitim Bölümü Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi olan Prof. Dr. Necati Demir’in hazırladığı *Dede Korkut Destanı’nın* editörlüğünü Ayşegül Büşra Çalık yapmıştır. Çalışma 2019 yılının (şimdilik Temmuz - Ağustos itibarıyla) son Dede Korkut yayımıdır.

“**Ön Söz**”de kaynakların yetersizliğinin birçok yazılı ve sözlü metnin değerlendirilmesine ittiğini belirten Demir, Oğuz Kağan Destanı hakkında yaptığı araştırmaların sonucunda *Dede Korkut Destanı* ile ilgili yeni bilgi ve metinlerle karşılaştığını, *Dede Korkut Destanı’nın* Oğuznâme’nin bir bölümü olduğunu ilan etmiştir. Ayrıca yeni ve önemli eklemeler yaptığını da belirtmiştir:

1. Yazılı Köktürk Yazıtları’ndan önce Olan *Ulu Han Ana Bitiği* başlıklı eserde yer alan Dede Korkut ile ilgili bölüm.

2. Tek yazma nüshası Berlin Kraliyet Kütüphanesi’nde bulunan *Kitab-ı Oğuznâme-i Türkî* adlı eserde yer alan Dede Korkut ile ilgili bölüm.

3. *Reşideddin Oğuznâmesi'*nde yer alan Dede Korkut ile ilgili bölüm.
4. Tek yazma nüshası Topkapı Sarayı'nda bulunan, *Topkapı Sarayı Oğuznâmesi* olarak bilinen Dede Korkut Destanı'nın bir nüshası kabul edilebilir bir eser.
5. Oğuznâme'nin Kazan nüshası içinde yer alan "*Oğuz Kağan İlinin Yurtları, Yaşadıkları Yurtlarda Kaç yıl ve Ne Şekilde Oturdıkları ve Türkmen Diye Nasıl Ad Verildiğini Anlatılması*" başlıklı bölüm.
6. Oğuznâme'nin Kazan nüshası içinde yer alan "*Ali'nin Han olması*" başlıklı bölüm.
7. Oğuznâme'nin Kazan nüshası içinde yer alan "*Salur Ögürçik Alp*" başlıklı bölüm.
8. Cem Sultan'a sunulmak üzere Hasan bin Mahmud el-Bayatî'nin yazdığı *Câm-ı Cem-Âyin* adlı eserdeki Dede Korkut ile ilgili bölüm.
9. Türkmen Sahra nüshasında yer alan "*Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderha'yı Öldürmesi*" başlıklı bölüm (12.s.).

Demir, bu çalışmasında Kazakistan coğrafyasında Abdimalik Nisanbayev tarafından toparlanan ve yayımlanan efsanelere de yer vermiş, Dede Korkut ile Türkmenistan'da ve Ata Rahmanov ile Nurmırad Esenmıradov'un yaptığı derlemelerden Yusuf Akgül'ün çalışmasına dayanarak dört tanesine yer verdiğini, Türkmen rivayetlerini bağımsız bir çalışma olarak yayımlamayı düşündüğü, Dede Korkut'un söylediği düşünülen atasözlerini toparlayıp çalışmaya eklediğini belirtmiştir.

"Giriş" (15-35.s.) bölümünde *Dede Korkut'un Yazılış Zamanı* (18.s.), *Dede Korkut'un Yazılış Yeri* (19.s.), *Dede Korkut Hikâyelerinin Konuları* (20.s.), *Dede Korkut Destanı'nda Mekân* (23.s.), *Dede Korkut Destanı'nda Zaman* (24.s.), *Türk Düşünce Dünyasında Dede Korkut* (25.s. vd.) alt bölümleri/başlıkları yer almıştır. Korkut Ata geleneği ve boylardan bahseden Demir, anlatılanların bazılarının gerçek birçoğunun da rivayet olduğunu ifade etmiştir. Dönüm noktasının Reşideddin'in Camiü't-Tevârih adlı eseri olduğunu (2. cildi), "Türklerin ve Oğuz'un Tarihi ve Onun Cihangirliğinin Hikâyesi (1305)" adlı bölümde Dede Korkut'un adının geçtiğini, Dresden ve Vatikan nüshalarının Azerbaycan Türkçesi özellikleri taşıdığını söyleyen Demir, Azerbaycan'ın batısı, Türkiye'nin doğusu, Ermenistan ve Gürcistan'da geçen destanların Ahlat'ta yazıldığını iddia etmiştir. Verilen çeşitli bilgilerden sonra "Türk Düşünce Dünyasında Dede Korkut" başlığında geniş açıklamalar yapmıştır. *Dede Korkut Destanı* farklı coğrafyalarda kaleme alınmış bölümlerden oluşmaktadır. Farklı zamanlarda geçen olaylar farklı kişiler tarafından yazıya geçirilmiştir. Dede Korkut ile ilgili bölümleri son olarak Ebulgâzi Bahadır Han'ın yazdığını belirten yazar, Türk kültür ve düşüncesinde destanların yeri hakkında yorumlar yaparak atasözlerinden Dede Korkut'un Oğuz Kağan'la ilişkisine kadar tarihî metinlerde nasıl geçtiğini göstermiştir. Kazakistan Kazalı şehrinin 50-60 km güneydoğusunda kalan Janakent (Yenikent)'te bulunan Korkut Ata mezarının fotoğrafları ve bulunduğu bölgenin haritaları da eklenmiştir.

"Yazılı Kaynaklarda Dede Korkut" (37-116.s.) başlığını taşıyan birinci bölümde Dede Korkut Destanlarının geçtiği tarihî metin örnekleriyle eklenerek gösterilmiştir. Topkapı Sarayı Revân 1391 numara ile kayıtlı elyazma eserin kapağundan sonra yer alan boş sayfalara yazılmış üç sayfalık manzum mensur bir metin (60-71.s.) olduğunu belirten yazar bunun Dede Korkut Destanı'nın bir nüshası olarak kabul edilebileceğini iddia etmiştir. Tek nüshası vardır. Yazarı ve yazılış tarihi belli değildir. Dede Korkut Destanı'ndaki manzumelere benzemektedir. Dede Korkut'ta adı geçen

kahramanlardan bahsedilmektedir. Ulu Han Ata Bitiği'nde, Kitâb-ı Oğuznâme-i Türkî'de (Berlin Kraliyet Kütüphanesi), Camii't-Tevârih'te (*Kayı Yabgu Han Boyu*), Dede Korkut Destanı Topkapı nüshasında Dede Korkut destanları örneklerini gösteren Demir, Kazan Oğuznâmesi ile Şecere-i Terâkime'nin St. Petersburg nüshasından yararlanılarak oluşturulmuş *Kuzu Yavı Han Boyu* (72-94.s.), *Ali'nin Han Olması ve Şah Melik Konusu* (95-107.s.) ve *Salur Öğrücük Alp ve İnkeş Oğlu Salur Kazan Boyu* (101-108.s.) adlı metinlerde Dede Korkut Destanlarıyla ilgili bölüm örneklerini gün yüzüne çıkarmıştır. Tevârih-i Âl-i Selçuk'ta (Yazıcıoğlu Ali) Dede Korkut (109-110.s.), Nesâyimü'l-Muhabbe min Şemayimî'l-Fütüvve'de (Ali Şir Nevayî) Dede Korkut (110.s.), Câm-ı Cem Âyin'de (Bayatî) Dede Korkut (113.s.) örneklerinden sonra Bayburtlu Osman'ın II. Murat devrinde yazdığı *Tevârih-i Cedîd-i Mir'at-ı Cihan* adlı eserde Dede Korkut ile ilgili rivayetlerden (113.s.) sonra *Tuhfetü's-Sürûr* adlı eserde (Buharalı Hafız Derviş Ali Çengî) (115.s.) *Leylâ Mecnûn Mesnevisi*'nde (Kul Ata) (116.s.) Dede Korkut destanları ile ilgili örnekler eklenmiştir.

“Dresden, Vatikan ve Türkmen Sahra Yazma Nüshalarında Dede Korkut” (117-290.s.) başlığını taşıyan *ikinci bölümde* nüshaların tamamındaki hikâyeleri/destanların sadeleştirilmiş metinlerini eklemiştir. *Türkmen Sahra* yazma nüshasındaki örneği ise Metin Ekici'den aldığı dile getirmiştir. *Üçüncü bölüm*, **“Kazakistan ve Türkmenistan'da Dede Korkut”** (291-315.s.) başlığını taşımaktadır. Burada Abdimalik Nisanbayev, Ata Rahmanov ile Nurmırad Esenmıradov tarafından derlenen metinler eklenmiştir. *Dördüncü bölüm* ise **“Sözlü Kaynaklarda Dede Korkut”** (317-340.s.) başlığı ve Dede Korkut Destanı'nın Günümüzdeki İzleri (319-340.s.) alt başlığı ile yer almaktadır. Bu bölümde *Trabzon* kelimesinin “Turabuzan” şeklinde geçmesinin ilginç olduğunu ifade eden yazar, Sürmene'de Resul İbrahim Baştan yaptığı bir Dede Korkut derlemesini (Beybörek 1), Araklı'da Ziyet Danışman'dan yaptığı Bamsı Beyrek destanı derlemeyi (Beybörek 2) ve Sivas Ulaş'ta Yaşar Çubukçu'dan yaptığı bir derlemeyi (Beybörek 3) eklemiştir. **“Açıklama ve Bilgi Notları”** (341-364.s.) bölümünde çeşitli isimler, kişi, yer, su ve boy adları açıklamaları yer almıştır. **“Sözlükçe”** (365-370.s.), **“Kaynakça”** (371-374.s.), **“Dizin”** (375-388.s.) bölümlerinden sonra 37 sayfalık **“Ekler”** (389-426.s.) kısmı kitabın sonuna eklenmiştir. Burada bazı açıklamalar ve Dede Korkut Destanlarının yer aldığı eserlerin kapak ve iç sayfa fotoğrafları yer almıştır. Bunlar: Aybek ed-Devâdârî Ula Han Ata Bitiği, Dürerü't-Ticân ve Gürerü Tevârihi'z-Zaman, Kitâb-ı Oğuznâme-i Türkî (Berlin Nüshası)(7 sayfa), Dede Korkut Topkapı Nüshası Tevârih-i Âl-i Selçuk Elyazması, Kazan Oğuznâmesi, Bayatî Câm-ı Cem-Âyin (Ali Emirî Nüshası).

- **Ercilasun, Ahmet Bican (2019). “Dede Korkut'un Yeni Nüshası Üzerine Konu - Bağlantılar - Yer - Zaman - Okuyuş”, *Dil Araştırmaları*, Bahar 2019/24: 7-13.**

Makalede, Dede Korkut Kitabı'nın, İran'daki Türkmensahra bölgesinde yeni bulunan nüshasının dil özellikleri üzerinde durulmuştur. Nüshanın nerede ve ne zaman yazıldığı, dil özelliklerine dayanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Ulaşılan sonuca göre yeni nüsha, 17-18. yüzyıllarda Güney Azerbaycan bölgesinde yazılmıştır. Bu sonuca göre metnin nasıl okunması gerektiği de maddeler hâlinde açıklanmıştır. Makalede, yeni nüshayla ilgili bazı eski bağlantılar da değerlendirilmiştir. Bu yazının konusu, sosyal medyaya yayılan yazmaya ait beş altı sayfalık metne dayanarak yeni nüshanın yerini, tarihini ve dil özelliklerini tespit etmeye çalışmaktır. Yazmanın diğer Oğuznâmelerde bulunan bağlantılarıyla ilgili bazı bilgileri de verilmiş, Dede Korkut'un yeni nüshasının, 17-18. yüzyıllar Güney Azerbaycan coğrafyasına ait

olduğu delillerle sunulmuştur. Dede Korkut'un yeni nüshasını okuyup yayımlayacak olan(lar)ın yukarıda belirlenen zaman ve coğrafyayı dikkate almaları gerektiği, dolayısıyla metnin 17-18. yüzyıl Güney Azerbaycan Türkçesine göre okunması gerektiği ifade edilmiştir. Metnin nasıl okunması gerektiğine dair önemli hususlar maddeler hâlinde yazının sonunda tek tek açıklanmıştır.

- **Ekici, Metin (2019). "3. Dede Korkut Destanı: "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" Boyunu Beyan Eder Hanım Hey!", *Millî Folklor* 122 (Yaz 2019): 5-13.**

Bu makalede ilk olarak İran'ın Türkmen-Sahra adıyla bilenen bölgesindeki Gumbet-i Kavus şehrinde yaşayan Yahya Vali Mehemed Hoca tarafından bulunup Ekici'ye elektronik ortamda pdf olarak gönderilen ve yazar tarafından "Türkistan/Türkmensara" nüshası adının verildiği üçüncü Dede Korkut nüshası el yazması hakkında tanıtıcı bilgi verilmiş, daha sonra "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" adını verdiği destanî anlatmanın Türkiye Türkçesi'ne aktardığı metni ilk defa bilim dünyası ile paylaştığı belirtilmiştir. "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" adını verdiği bu destanî anlatma Dede Korkut anlatmalarının sayısını on üçe çıkardığı, bu yeni Dede Korkut boyunun on üçüncü boy, destan olarak anılması gerektiği ifade edilmiştir. Yine bu boyun, Salur Kazan ve diğer Oğuz beyleri için kullanılan sıfatlamaların birer anlatma olarak varlığının bir kanıtı olarak da değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Makalenin sonunda da Dede Korkut Kitabı'nın mevcut nüshaları hakkında bir değerlendirme yapılmıştır. Salur Kazan hakkındaki sıfatlamalarla ilgili bir destanî anlatma bulunduğunu kanıtlanmış olduğunu ve bu yeni anlatmanın da "13. Dede Korkut Boyu" olarak kabul edilmesi gerektiğini iddia etmiştir.

- Ahmet Bican Ercilasun, "Dede Korkut'un Yeni Nüshası" (07 Temmuz 2019) "Oğuznâme Nedir?" (14 Temmuz 2019), "Yine Oğuznâme" (21 Temmuz 2019), "Oğuznâmeler Ne Zamandan Beri Biliniyor?" (28 Temmuz 2019) *Yeniçağ gazetesi*.

Ahmet Bican Ercilasun, *Yeniçağ gazetesinde* 2019 Temmuz ayında âdeta nehir köşe yazıları yayımlamış, gerek Dede Korkut'un yeni nüshası gerekse Oğuznâmeler ve yayımlayacağı kitabı hakkında açıklamalar yapmıştır. "Dede Korkut'un Yeni Nüshası" adlı yazıda yeni yazmanın/nüshanın bulunmasından duyduğu sevinci dile getiren Ercilasun, çeşitli bilgi ve açıklamaları verdikten sonra yeni yayımların kendisine geliş sıralarını yazmıştır: "Haziran sonu geldi, üç güzel yayın birden çıktı. Bana ulaşma sıralarına göre yazıyorum: Yusuf Azmun'un hazırladığı Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması - Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası. Metin Ekici'nin hazırladığı Dede Korkut Kitabı Türkistan / Türkmen Sahra Nüshası - Soylamalar ve 13. Boy - Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderha'yı Öldürmesi. Modern Türklük Araştırmaları dergisinin 16. cildinin 2. sayısında (Haziran 2019) çıkan üçüncü yayının adı 'Dede Korkut Kitabı'nın Günbet Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım'."

"Oğuznâme Nedir?", "Yine Oğuznâme", "Oğuznâmeler Ne Zamandan Beri Biliniyor?" başlıklı yazılarda da *Oğuznâmeler* hakkında bilgiler vermiştir: "Oğuznâme terimini ilk kullanan kişi Ebûbekir bin Abdullah bin Aybek ed-Devâdârî'dir. Oğuznâme hakkındaki bu ilk bilgi çok önemlidir. Niçin önemli olduğunu iki madde hâlinde yazıyorum: 1. Türklerin (Oğuzların değil) saygı gösterdikleri Oğuznâme adlı

kitap 1310'larda elden ele dolaştırılıyormuş. 2. Kitapta üç konu varmış: a) Türklerin ilk faaliyetleri ve ilk hükümdarları hakkında bilgi, b) Oğuzların (bu defa Oğuzların) anlatageldikleri Tepegöz vb. hikâyeler, c) atasözleri." (14/07/2019)". Bütün bu eserler ve diğer bazı Oğuznâmeler hakkında ayrıntılı bilgi veren, Oğuznâmeler'le ilgili sorunları tartışan ve tamamının gerekli bölümlerini alarak bütün bir metin hâline getiren bir eser hazırladığını ve **Nehir Destan Oğuznâme (Oguz Bitig)** adlı eser *Dergâh Yayınevi'*nde basılmakta olduğu müjdesini haber vermiştir (21/07/2019). Kazan Oğuznâmesi, Tevârîh-i Cedîd-i Mir'ât-ı Cihan adlı yazma, Câm-ı Cem-Âyîn'i, Topkapı Oğuznâmesi ve Er-Risâletü min-kelimâti Oğuznâme el-meshûr bi-Atalar Sözi adını taşıyan ve Berlin'de bulunan yazmadan söz eden Ercilasun, bilim hayatında önceki çalışmaları bilmenin önemli olduğunu, gündemde olan Oğuznâme konusundaki bazı öncü ve önemli çalışmaları örnek olarak göstermeye çalıştığını ifade etmiştir. Okuyucuların ellerine aldıkları yeni yayınları, önceki çalışmalardan haberdar olunup olunmadığı bakımından da değerlendirmeleri gerektiğini hatırlatmıştır (28/07/2019).

Osman Fikri Sertkaya "**Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması (Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası)**" adıyla konu hakkında bir yazı yazmış, nüsha ve sunum hakkında bazı açıklamalar yapmıştır. Sosyal medya ortamında yeni nüshanın bulunuşu ve yayımlanmasıyla ilgili süreci Ekrem Barak Arıkoğlu "**Dede Korkut Maçının Galibi?**" ve "**Dede Korkut'un 3. Nüshası Hakkında, İlk Ağızdan!**" adlı yazılarıyla/açıklamalarıyla süreci özetlemiş, yorumlamış ve değerlendirmiştir. Timur Kocaoğlu da "**Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması Türkmen Sahra Nüshası Konusunda: Doğru Olmayan Açıklamalar!**" başlıklı yazısıyla yayımlama süreci ve çalışmalar hakkındaki tartışmalara açıklık getirmek için bazı açıklamalar yapmıştır.

Bu eserler, özellikle Türk Dili ve Edebiyatı alanında yüksek öğretimde öğrenim gören öğrencilere ve eğitim veren, araştırma yapan akademisyenlere faydalı olacak, yeni ufuklar açacak nitelikte çalışmalardır. Bu gelişmeler, gerek Türk dili için gerekse Türklük bilimi için sevindirici ve umut vericidir. Bu çalışmalarla Türklük bilimine hizmeti geçen bütün araştırmacıları kutlar, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un *Dergâh Yayınevi'*nden çıkacak **Nehir Destan Oğuznâme (Oguz Bitig)** adlı eserini de merakla beklediğimizi belirtmek isteriz.

Kaynakça

- Azmun, Yusuf (Haziran 2019). *Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması, Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası (Metin-Çeviri-Sözlük-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Kutlu Yayınevi.
- Demir, Necati (Temmuz 2019). *Dede Korkut Destanı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Ekici, Metin (2019). 3. Dede Korkut Destanı: "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" Boyunu Beyan Eder Hanım Hey!. *Millî Folklor* 122 (Yaz 2019): 5-13.
- Ekici, Metin (Haziran 2019). *Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası - Soylamalar ve 13. Boy-Salur kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi*. İstanbul : Ötüken Yayınevi.
- Ercilasun Ahmet Bican (2019). Dede Korkut'un Yeni Nüshası Üzerine Konu - Bağlantılar - Yer - Zaman - Okuyuş. *Dil Araştırmaları*, Bahar 2019/24: 7-13.
- Ercilasun, Ahmet Bican (2019). Dede Korkut'un Yeni Nüshası. *Yeniçağ gazetesi* (07 Temmuz 2019).
- Ercilasun, Ahmet Bican (2019). Oğuznâme Nedir?. *Yeniçağ gazetesi* (14 Temmuz 2019).
- Ercilasun, Ahmet Bican (2019). Yine Oğuznâme. *Yeniçağ gazetesi* (21 Temmuz 2019).

- Ercilasun, Ahmet Bican (2019). Oğuznâmeler Ne Zamandan Beri Biliniyor?. *Yeniçağ gazetesi* (28 Temmuz 2019).
- Ergin, Muharrem (2018b). *Dede Korkut Kitabı-I, Giriş-Metin*. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Ergin, Muharrem (2018b). *Dede Korkut Kitabı-II, İndeks-Gramer-Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Shahgoli, Nasser Khaze - Yaghoobi, Valiollah - Aghatabai, Shahrouz - Behzad Sara (Haziran 2019). Dede Korkut Kitabı'nın Günbet Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, ss. 147-379.

